

Outokummun kaupunki, kaavoitus
kirjaamo@outokummunkaupunki.fi

Outokummun kaupungin lausuntopyyntö 21.9.2023

Hautalammen kaivoksen asemakaava ja asemakaavan muutos, osallistumis- ja arviointisuunnitelma 29.8.2023

ASIAN KUVAUS

Outokummun kaupunki on käynnistänyt asemakaavan ja asemakaavan muutoksen laatimisen Hautalammen alueelle, joka sijaitsee Outokummun keskustan länsipuolella likimain entisen Keretin kaivoksen alueella. Finn-Cobalt Oy suunnittelee entisen Keretin kuparikaivoksen alueella sijaitsevan Hautalammen koboltti-nikkeli-kuparimalmion ottamista tuotantoon. Suunnitelman mukaan maanalaista kaivosta laajennetaan, vuosittain louhittavan malmin määrää lisätään ja toimintaan lisätään rikastamo. Suunnittelusta asemakaava-alueesta noin 277 hehtaaria kuuluu olemassa olevaan Hautalammen kaivospiiriin (KaivNro K7802, 29.5.2020). Kaavoitettava alue on laajuudeltaan noin 300 hehtaaria. Kaavaehdotuksen on tarkoitus valmistua päätettäväksi syksyllä 2024.

Kaivoslain (621/2011, KaivosL) 47 §:n (505/2023) mukaan kaivostoiminnan tulee perustua sellaiseen maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen asemakaavaan tai oikeusvaikutteiseen yleiskaavaan, jossa kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty. Säännös koskee lupa-asiaa, joka on tullut vireille säännösmuutoksen 505/2023 tultua voimaan (1.6.2023). Siltä osin kuin kyse on olemassa olevalle kaivokselle määrättävästä vähäisestä apualueesta tai alueesta, jolla vähäisesti laajennetaan olemassa olevaa kaivosta, noudatetaan hakemuksiin, jotka on jätetty viiden vuoden kuluessa säännösmuutoksen voimaantulosta, aiemmin voimassa ollutta KaivosL 47 §:n 4 momenttia.

FinnCobalt Oy on laatinut kaivoshankkeesta ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017, YVAL) 19 §:n tarkoittaman arviointiselostuksen (päivätty 20.3.2023). Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (POKELY) on antanut hankkeesta vastaavalle arviointiselostuksesta YVAL 23 §:n tarkoittaman perustellun päätelmän 18.7.2023 (asia POKELY/910/2020). Kaavahankkeessa varaudutaan YVA-selostuksessa esitettyihin kahteen vaihtoehtoiseen toteutustapaan (VE 1 ja 2), joiden keskeisin ero liittyy rikastushiekan läjitysalueen sijoittamispaikan valintaan.

2.11.2023

LAUSUNTO

Alueidenkäyttö

Suunnittelualue rajautuu asemakaavoitettuun Outokummun keskustaajamaan. Alue muodostaa yhtenäisen suunnittelullisen kokonaisuuden. Kokonaisuutena ajatellen kaavan laatiminen tulee selkeyttämään Hautalammen kaivosalueen aseman osana Outokummun keskustaajamaa, lisäämään tietoa kaivoshankkeesta, parantamaan osallisten vaikutusmahdollisuuksia kaivoshankkeeseen ja selventämään maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, MRL) mukaisia lupaprosesseja kaivosalueen rakentamisessa. Kaivosalueen asemakaavoituksen käynnistäminen on positiivinen asia ja viestii Outokummun kaupungin halusta ja kyvystä läpinäkyvään ja kaupunkilaiset huomioivaan päätöksentekoon.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa on käyty varsin seikkaperäisesti läpi suunnittelualan kaavoitus tilanne, eri tasoisten kaavojen ohjausvaikutus kaavan laadintaan ja muiden ohjelmien, päätösten ja suunnitelmien vaikutus kaavoitukseen. OAS:aan kirjatut johtopäätökset suunnittelutilanteesta ovat oikeita. Sekä maakuntakaavassa että oikeusvaikutteisessa Joensuu seudun yleiskaavassa (2008) suunnittelualue on varattu pääosaltaan kaivostoimintaan. Yleispiirteisiin kaavoihin sisältyy muitakin ohjaavia aluevarauksia, merkintöjä ja määräyksiä, joiden riittävä toteutuminen on ratkaistava asemakaavaa laadittaessa. Näitä ovat mm. sähköverkkoihin liittyvät, kulttuuriympäristöä ja virkistystä koskevat merkinnät ja määräykset. Luonnollisesti on pidettävä huolta myös siitä, että kaava-alueeseen rajautuvien alueiden suunniteltu ja tavoiteltu kehitys on mahdollista myös kaivostoiminnan käynnistyttyä.

Kaavahankkeen keskeinen ratkaistava asia on kaivostoiminnan suhde Outokummun keskustaajamaan erityisesti kaava-alueeseen rajautuvilla asuntoalueilla. Voimassa oleva kaivoslaki (621/2011) edellyttää kaivosluvan perustuvan oikeusvaikutteiseen kuntakaavaan, joten kunta voi arvioida kaivostoimintaa kaikkea muuta maankäyttöä vastaavilla periaatteilla ja sekä laillisuus- että tarkoituksenmukaisuuskulmista. Tämä kaivoshanke sijoittuu tiiviin taajaman välittömään läheisyyteen, mikä on syytä huomioida kaavaa laadittaessa. Olennaista on arvioida kaivostoiminnan aiheuttamia vaikutuksia ympäröiville alueille ja tarvittaessa ohjata rakentamista kaivosalueella ja käynnistettävää kaivostoimintaa kaavan merkinnöillä ja määräyksillä, jotka ovat tarpeen taajaman ja kaivostoiminnan yhteensovittamiseksi. *Asemakaavassa voidaan antaa määräyksiä, joita kaavan tarkoitus ja sen sisällölle asetettavat vaatimukset huomioon ottaen tarvitaan asemakaava-alueella rakennettaessa tai muutoin käytettäessä (asemakaavamääräykset) (MRL 57.1 §).* Koska Outokummun taajama on syntynyt kaivoksen vuoksi ja kaivoksen ympärille, on selvää, että erilaisia kaivostoiminnan aiheuttamia häiriöitä siedetään kuitenkin varsin hyvin.

Kaivoshankkeen vaikutuksia on arvioitu laajasti laaditussa ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa (päivätty 20.3.2023). Selostuksessa käsitellään mm. vaikutuksia pinta- ja pohjavesiin, kallio- ja maaperään, luonnonympäristöön, ilmastoon, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön,

2.11.2023

liikenteeseen, maankäyttöön ja yhdyskuntarakenteeseen sekä väestöön, ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen. Viime mainittuun sisältyvät kaivostoiminnan kyseessä ollen mm. sellaiset tekijät kuin pöly ja ilmanlaatu, melu ja tärinä.

Kun kaavahankkeen vaikutuksia arvioidaan rinnan kaivostoiminnan YVA-lain mukaisen vaikutusarvioinnin kanssa, on syytä tehdä tarpeelliset painotukset arvioinnin kohdentamisessa. YVA-menettelyssä ovat painottuneet ympäristönsuojelulliset seikat, erityisesti vaikutukset pohja- ja pintavesiin, sekä luonnonympäristöön kohdistuvat vaikutukset. Näiden osalta ei ole kaavaan liittyen nähtävissä tarvetta selvitysten syventämiseen ja laajentamiseen. Kaavan näkökulmasta keskiössä ovat vaikutukset rakennettuun ympäristöön ja kaivoksen vaikutusalueella oleviin toimintoihin ja toimintamahdollisuuksiin. Rakennetun ympäristön näkökulmasta on syytä arvioida YVA-selvitystä tarkemmin vaikutuksia maisemaan, kaupunkikuvaan ja arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön. Tähän liittyy mm. tärinävaikutusten ja kaivostoimintaan liittyvien painumariskien arviointi suhteessa rakennuksien ja rakenteiden vakauteen, erityisesti valtakunnallisesti arvokkaaksi arvioidun kulttuuriympäristön ja suojeltujen rakennusten osalta. Pölyämisen, melun ja tärinän vaikutuksia on syytä tarkastella paitsi ympäristön terveellisyyden myös ympäristön viihtyisyyden kysymyksenä. Näitä vaikutuksia voi kohdentua asuin- ja virkistysalueille sekä itse kaivostoiminnan että siihen liittyvän liikenteen seurauksena.

YVA-selostuksessa ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota tärinävaikutuksiin asuinviihtyvyystekijänä eikä myöskään siihen, että melun ohjeavot (VNP 993/1992) koskevat myös virkistyskäytössä olevia alueita, kuten Keretin golfkenttää. Golfkentän toimintamahdollisuus kaivostoiminnan aikana on selvästi kaavalla ratkaistava kysymys, johon kytkeytyy melun lisäksi liikenteeseen, pölyämiseen ja sekä kaivosturvallisuuteen että kentän käytön turvallisuuden liittyviä arvioitavia ja ratkaistavia asioita. Kaava-alueen eteläosan kautta on olemassa tieyhteys mm. hautausmaalle ja Jyrin kaato- paikka-alueelle. Yhteyden järjestäminen jatkossa kaivostoiminta huomioiden on selvästikin kaavassa ratkaistava ja vaikutuksiltaan arvioitava asia.

Vaikutusalueina on tarkasteltu kaivospiirin aluetta ja sitä ympäröiviä alueita ½ ja 1 kilometrin etäisyydellä kaivospiirin rajasta, arvioitavasta vaikutuksesta riippuen. Vaikutusalue on useimpien kaavan kannalta merkityksellisten vaikutusten kannalta riittävä. Kuitenkin mm. työllisyyteen, elinvoimaan ja liikenteeseen liittyvät vaikutukset kohdistuvat laajemmalle alueelle.

2.11.2023

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Kaava-alueella sijaitsee rakennussuojelulain (60/1985, kumottu) nojalla 25.11.1996 tehdyllä päätöksellä suojeltu Keretin kaivostorni ja siilot. Outokummussa sijaitsee valtakunnallisesti merkittävä, kaksiosainen rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) kohde "Outokummun vanha kaivosalue ja Keretin kaivostorni". Kaavoitettava alue rajautuu idässä Raivionmäen kohdalla RKY-alueen Outokummun vanhaan kaivosalueeseen. RKY-alueeseen sisältyvä Keretin torni siiloineen on osa kaavoitettavaa aluetta. Keretin suojeltu kaivostorni siiloineen on osoitettava kaavakartalla ja todettava sen rakennussuojelulainsäädäntöön perustuva suojeluasema.

Keretin tornin ja siilojen omistaja FinnCobalt Oy haki vuonna 2022 Pohjois-Karjalan ELY-keskukselta suojelun purkamista. Päätöksessään 10.3.2023 ELY-keskus hylkäsi suojelun purkuesityksen. Omistaja on valittanut päätöksestä hallinto-oikeuteen, jossa se on tällä hetkellä käsiteltävänä. Kohteen suojelu on voimassa kesken olevasta prosessista huolimatta.

Outokummun taajaman asemakaavoissa on laajalti osoitettu kaivostoimintaan liittyvä vaara-alue merkinnällä sv-1. ELY-keskuksella on käsitys, että vaara-alueen merkitseminen kaavaan perustuu kaivostoiminnan seurauksena syntyneeseen riskiin maan vajoamisesta. Vuonna 2020 hyväksytyssä Outokummun keskusta-alueen asemakaavamuutoksen II-vaiheessa vaara-alueeseen sisältyvät aiemmin mainitulta RKY-alueelta Vanhan kaivoksen alue, Raivionmäki ja Alatori. Kaavakartalla sv-1-alue on merkitty jatkuvaksi kaava-alueen ulkopuolelle Keretin suuntaan. Tästä voidaan päätellä, että vastaava vaara-alue saattaa ulottua myös asemakaavoitetun alueen ulkopuolelle, mahdollisesti myös Kerettiin, joka myös on vanhaa kaivosaluetta.

Outokummun rakennusjärjestyksessä Keretin torni ja osa RKY-aluetta näyttävät kuuluvan kaivoksen vaikutusalueeseen. Rakennusjärjestyksestä ei selviä, mitä kaivoksen vaikutusalueella täsmällisesti tarkoitetaan, liittykö vaikutusalue edellä mainittuun maanvajoamariskiin ja mikä on vaikutusalueeseen kuulumisen oikeusvaikutus.

Kaavaprosessin yhteydessä on tarpeen huomioida aiemmin laadituissa asemakaavoissa esitetty vaara-alue ja rakennusjärjestyksessä esitetty kaivoksen vaikutusalue. Näiden merkitys on tarpeen avata selvemmin ja arvioida, onko nyt laadittavan asemakaavan alueella varauduttava vastaavaan vaaraan tai riskiin. Selvittämistarve liittyy ennen kaikkea siihen, että suojeltu Keretin kaivostorni ja siilot sekä RKY-alue rakennuksineen eivät saa vaarantua kaavaratkaisun seurauksena esimerkiksi mahdollisten maanvajoamisten vuoksi.

Kaava-alueella sijaitsee Keretin kaivoksen entinen veturitalli. Entinen veturitalli toiminee tällä hetkellä paikallisen golf-seuran varikkona. Veturitalli on ainoa rakennus, joka on jäänyt jäljelle Keretin tornin ja siilojen lisäksi mittavasta teollisuusrakennusten kokonaisuudesta. Kaavahankkeen aikana tulee selvittää rakennuksen kulttuuri- ja rakennushistoriaa, jolloin on mahdollista tarkastella rakennuksen mahdollisia vaalimiseen liittyviä arvoja.

2.11.2023

Vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön ja maisemaan on arvioitava ennen kaikkea Keretin kaivostornin ja veturitallin, mutta myös RKY-alueen, etenkin Raivionmäen ja Vanhan kaivosalueen osalta.

Muita näkökohtia

Laaditussa ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa on arvioitu laajasti kaivoshankkeen vaikutukset tehtyihin selvityksiin perustuen. Arviointiselostuksesta annetussa perustellussa päätelmässä on tuotu esiin selvitysten ja arviointiselostuksen puutteet.

YVAL:n mukainen ympäristövaikutusten arviointi laaditaan ensi sijassa ympäristönsuojelulain (527/2014, YSL) mukaisen lupamenettelyn tarpeisiin, koska ensiksikin kaivostoiminta edellyttää ympäristölupaa (YSL 27.1 §) ja toiseksi kaivosmineraalien louhinta, paikalla tapahtuva rikastaminen ja käsittely suunnitellussa laajuudessa edellyttävät ympäristövaikutusten arviointia (YVAL 3.1 §). YVA-selvitys palvelee myös todennäköisesti tarvittavaa vesilain (587/211, VL) 3 luvun 2 §:n mukaista vesitalouslupaa.

Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa perustuu MRL 9 §:ään (254/2017). MRL 9.1 §:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä on otettava lisäksi huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Sekä ympäristövaikutusten arvioinnin että kaavahankkeen tarkoituksena on luoda edellytykset suunnitteilla olevalle kaivoshankkeelle. Tehty ympäristövaikutusten arviointi antaa siten erittäin hyvän pohjan vaikutusten arvioinnille myös kaavoitusmenettelyssä. Kaavoitusta palvelevissa selvityksissä ja vaikutusarvioissa korostuvat alueidenkäyttöön liittyvät asiat.

POKELY:n laatimassa perustellussa päätelmässä (18.7.2023) on tuotu esille joitain puutteita ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa. Osa näistä puutteista on sellaisia, jotka on syytä huomioida myös kaavaprosessissa, koska puutteiden merkitys liittyy asioihin, joista päätetään ja joihin voidaan vaikuttaa kaavoituksessa.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt alueidenkäyttöasiantuntija Viljam Jokinen ja ratkaissut alueidenkäytön johtava asiantuntija Juha-Pekka Vartiainen. Lausunnon valmisteluun on osallistunut lisäksi maankäyttöasiantuntija Pekka Piiparinen.

Jakelu

Outokummun kaupunki, kaavoitus